

Gemiste kans voor het vak Duits

Oproep: reageer op Curriculum.nu

Onderwijs - 5 augustus 2019 - Auteurs: Trixie Hölsgens, Synke Hotje

We bevinden ons in de laatste feedbackronde van het proces Curriculum.nu. Hiermee wordt de basis gelegd voor een herijking van de kerndoelen voor het primair en voortgezet onderwijs; voor de bovenbouw worden aanbevelingen gedaan. Feedback geven kan nog tot en met 11 augustus.

Op 29 mei jl. was de Onderwijsafdeling van het DIA present op een consultatiebijeenkomst van Curriculum.nu. De Ontwikkelteams bespraken hier hun conceptvoorstellen met organisaties die gedurende het hele proces al feedback hadden gegeven. In het geval van het Ontwikkelteam Engels waren dit naast het DIA o.a. Levende Talen, het Meesterschapsteam MVT en de Visiegroep Buurtalen.

Wij arriveerden in het Gooiland Hotel in Hilversum met een mengeling van verontwaardiging en nieuwsgierigheid. Verontwaardiging over het feit dat in het voorgelegde stuk stilzwijgend de positie van de tweede moderne vreemde taal wordt ondermijnd. Er staat: "Voor elke leerling wordt het [...] - conform de Europese richtlijnen - mogelijk gemaakt om minimaal één moderne vreemde taal naast het Engels te leren". Dat "mogelijk gemaakt" verwoordt geen verplichting voor de leerlingen om de tweede taal te leren. Met oog op het belang van talen voor Nederland vinden wij dit alarmerend!

Onze nieuwsgierigheid betrof de gang van zaken rond Curriculum.nu. Wat is nou de status van de uitgewerkte documenten? Wat gaat minister Arie Slob hiermee doen in oktober? Wie gaat er na het werk van de Ontwikkelteams met de plannen aan de slag? Of belanden deze wellicht in een la, zoals ook is gebeurd met Onderwijs2032? Zou dan al die moeite die docenten, schoolleiders en organisaties hebben genomen om zich te buigen over een nieuw curriculum tevergeefs zijn geweest? (En niet te vergeten al het geld dat is besteed aan die mooie vergaderruimtes etc.) Want zeg nou eerlijk, met de huidige conceptvoorstellen van de Ontwikkelteams zijn we er nog lang niet. Deze zijn noch concreet genoeg, noch uitputtend behandeld, noch wetenschappelijk onderbouwd. In de vertaalslag naar nieuwe kerndoelen kan het dus nog alle kanten op gaan.

Dit gebrek aan concrete invulling en onderbouwing is vermoedelijk te wijten aan een ondoenlijke opdracht aan de 9 Ontwikkelteams. Bereidwillige docenten die

zich aangesloten hadden, deden hun best, maar waren niet in staat om binnen één jaar zonder inhoudelijke steun door leerplanontwikkelaar SLO (die slechts als procesbegeleider mocht optreden) een samenhangende schets te maken voor primair (PO) én voortgezet onderwijs (VO). "Leraren in de lead" is natuurlijk een mooie gedachte, maar het leidt ertoe dat de minister deze docenten de Zwarte Piet toespeelt voor een curriculumvernieuwing waar niemand om gevraagd heeft.

Er wordt in het conceptstuk slechts in het algemeen gesproken over de "schooltalen Engels, Arabisch, Chinees, Duits, Frans, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks". Waarbij steeds wordt geredeneerd vanuit het Engels, dat reeds op de basisschool wordt onderwezen. Over de overige talen schrijft het Ontwikkelteam: "Voor andere talen dan Engels doorlopen leerlingen eerst het aanbod dat beschreven is voor het PO. Daarbij wordt in het VO rekening gehouden met het feit dat leerlingen verder zijn in hun ontwikkeling" (pag.21). Dit wordt echter niet verder uitgewerkt. Was het niet beter geweest om een aparte opbouw voor de andere talen te schrijven? Nu is er eigenlijk niets gezegd over Duits en Frans en de overige talen. Kijken we naar de samenstelling van het Ontwikkelteam "Engels/MVT", dan wordt wellicht duidelijk waarom de buurtalen Duits en Frans geen prominentere rol krijgen. Onder de 17 teamleden bevindt zich een halve docente Duits (zij geeft naast Duits ook Engels), naast één docent Spaans, drie docenten Frans en maar liefst twaalf docenten Engels uit PO en VO.

Terug naar Hilversum. Onze verontwaardiging over het slechts "mogelijk maken" van het leren van een tweede moderne vreemde taal werd namelijk meteen aan het begin door het Ontwikkelteam weggenomen. Zij stelden voor om gezamenlijk naar een alternatieve formulering te zoeken voor de aangehaalde passage over de tweede moderne vreemde taal. Het bleek dat deze formulering zo vaag is gehouden vanwege de beperkte mogelijkheden voor taalverwerving in het speciaal onderwijs. Het hele voorstel moet hiervoor natuurlijk óók gelden.

Ondanks dat we blij waren met deze opening, nestelt zich met dit uitgangspunt wel een gevoel van een impasse. Als er al geen onderscheid mag worden gemaakt in sectoren, hoe kun je dan een doorlopende leerlijn creëren voor leerlingen? Hoe zorg je dat leerlingen de talen en vaardigheden leren die voor hun toekomst belangrijk zijn? Dit geldt met name voor vmbo en mbo. Voor vmbo is de relevantie van talen en specifieke taalvaardigheden anders dan voor havo/vwo.

Voor ons ligt een conceptvoorstel. Maar hoe gaat het nu verder? Ons is verteld dat ná de "brede consultatie" die op 11 augustus eindigt, alle ontvangen feedback door de Ontwikkelteams wordt verwerkt en als advies aan minister Slob wordt gegeven. "Na politieke bespreking vormen de opbrengsten van de 9

Ontwikkelteams de basis voor de actualisatie van de huidige kerndoelen en eindtermen.” Het betreft dan een kerncurriculum van circa 70%; de rest mogen scholen zelf invullen.

Heeft u al feedback gegeven? Dat is namelijk nog niet zo makkelijk. Als lezer van de stukken, word je geconfronteerd met wollige taal, een overdaad aan onderwerpen, theoretische schema's en een gefragmenteerd geheel met "bouwstenen" die allemaal ook wel weer een overlap met elkaar hebben, al dan niet op metaniveau. Dit maakt het voor docenten - de experts - haast ondoenlijk om inhoudelijk te reageren. Welke docent heeft er nou tijd (of zin) om zich in dat vocabulaire van "bouwstenen" en "grote opdrachten" in te werken? Docenten zijn gewend om uit te gaan van de taalvaardigheden; deze komen in de tekst wel voor, maar niet als categorieën. In plaats daarvan nemen twee van de vijf categorieën van het leergebied MVT 'taalbewustzijn' en 'meertaligheid' in beslag. Wij juichen de aandacht voor die onderwerpen toe, maar willen tegelijk ervoor pleiten dat ook talen *geleerd* worden. Voornamelijk werken aan een "open houding", aan "persoonsvorming" en "veerkracht" is mooi voor het PO, maar de uitdaging voor het VO ligt toch voornamelijk bij het effectief communiceren: hoe organiseer je spreekvaardigheid in een grote klas met allemaal kinderen met *special needs*? Ons '[Belevingsonderzoek Duits](#)' heeft laten zien dat we een instrumentarium missen voor effectief en dus communicatief talenonderwijs. Hiervoor kunnen we het ERK* gebruiken, dat nog veel consequenter mag worden toegepast.

Wij willen u oproepen om een reactie op Curriculum.nu te geven. U hoeft niet op alle vragen in het [feedbackformulier](#) te reageren. Geeft u wat ons betreft alleen aan (bij 'opmerkingen') dat de tweede moderne vreemde taal in het voortgezet onderwijs verplicht moet worden. Wij hebben onze feedback als volgt geformuleerd: "Elke leerling leert minimaal één moderne vreemde taal naast het Engels, ongeacht het type opleiding." Sluit u zich hierbij aan?

Op pagina 5 schrijft het Ontwikkelteam: "De beheersing van het Engels en van

andere talen kwalificeert voor de internationale arbeidsmarkt". Dit geldt zeker ook voor Duits. Wij vinden dat dit voorstel een gemiste kans is om Nederlandse jongeren de kwalificaties mee te geven die op de arbeidsmarkt nodig zijn. Kennis van het Duits is geen overbodige luxe, en dit geldt niet enkel voor de grensstreek. Duitsland is een groot en nabij land ook al woon je niet in Venlo. Bovendien: de Europese Commissie heeft de doelstelling geformuleerd ervoor zorgen dat alle burgers in de EU van jongs af aan ten minste twee vreemde talen kunnen leren. Deze doelstelling is al in 2002 afgesproken door de EU-staatshoofden en -regeringsleiders, en is nogmaals bevestigd in december 2017. Nederland is in Europa altijd koploper geweest op het gebied van de beheersing van vreemde talen, en Nederland is te klein om deze positie te laten verwateren.

Enigszins verslagen verlieten wij het hotel. Het meest inspirerend waren eigenlijk nog de uitspraken van de - als excuus-scholiertjes fungerende - gymnasiastes, die de vinger op de zere plek legden. Liselot pleitte ervoor op school alleen te leren wat op latere leeftijd lastiger is (talen bijvoorbeeld!). En Isa gaf aan dat er in mentoruren al voldoende aandacht is voor persoonsvorming; dus laten we dit niet ook nog eens in de lessen doen. En bovendien: het hele onderwijs staat of valt met de individuele docent: hoe hij/zij het lesprogramma invult, is uiteindelijk doorslaggevend. Misschien wel de wijste woorden van de dag ...

* Het ERK beschrijft wat je in een vreemde taal precies moet kunnen om aan te tonen dat je deze taal op een bepaald niveau beheerst.

Artikelen in de Onderwijsblog zijn op persoonlijke titel geschreven.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/32710/gemiste-kans-voor-het-vak-duits>